

БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Зовнішньополітичний вибір будь-якої країни завжди передбачає не лише визначення напрямку та стратегії інтеграції. Його важливою складовою є дезінтеграція – послаблення, або й повне розірвання зв'язків у політичних, економічних, культурних та інформаційних відносинах між країнами чи групами країн. Інтеграція у одному напрямку має супроводжуватись дезінтеграцією в іншому, адже неможливо інтегруватися в усі сторони одночасно. Цей та інші аспекти зовнішньополітичного вибору України стали предметом дослідницької уваги таких авторів, як В. Горбулін, І. Артьомов, Ф. Барановський, О. Власюк, Л. Кочубей, О. Прийдун, І. Рафальський.

Зовнішньополітичний вибір України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції відбувається одночасно з дезінтеграційними процесами в іншому напрямку – щодо Російської Федерації. Саме тому у дослідженні зовнішньої політики України у сучасних геополітичних умовах видається важливим зробити акцент на політичних теоріях, які виходять із поняття вибору, аналізують ситуацію вибору та його альтернативи. Теорія раціонального вибору широко застосовується у міжнародних відносинах, її представники стверджують, що «Результат вибору передбачений самою системою соціальних координат: вибір не може вийти за межі альтернатив, запропонованих гранд-наративом та закладених у картині світу. Тобто, вибір дійсно є частиною соціальної взаємодії, її невід'ємною складовою» [4, с. 159].

І якщо до 2014 року одними із основних питань зовнішньої політики Україні були економічні й соціокультурні, то на сьогодні головне – гарантії безпеки. Це комплексне поняття, яке включає не лише військову складову. На авансцену виходить зовнішній інформаційний вплив, який становить пряму загрозу національній та глобальній безпеці. Погоджуючись із попередньою цитатою, слід зробити важливе уточнення – соціальна взаємодія залежить від інформаційних впливів, визначається ними.

Л. Кочубей відзначає такі вектори маніпулятивних технологій, спрямованих проти України в інформаційній сфері: гібридна війна, кібератака, «сіре» та «чорне» дезінформування, комунікативні стратегії тощо [3].

Метою інформаційної агресії є маніпуляційний вплив на громадську думку, як всередині України й країни-агресора, так і формування сприятливого інформаційного середовища у США, КНР та ЄС, як глобальних

гравцях, а також в інших країнах. Тобто, інформаційна війна практично не має меж, адже її адресатом є глобальна громадська думка.

Відносно України інформаційний вплив передбачає: «...поступове пониження міжнародного іміджу України з метою послаблення її геополітичного значення; відповідне дозування та спотворення інформації з метою дестабілізації ситуації в державі та впровадження власної політики «керованого хаосу»; формування стереотипу меншовартості та вторинності українців, а також відповідне руйнування почуття нації та народу; домінування російської мови, культури та традицій для утвердження самоідентифікації за одночасного витіснення української мови та культури» [3].

Маніпуляції в інформаційному просторі, як елемент гібридної війни, лягають на благодатний ґрунт об'єктивних складнощів, з якими стикається країна у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції. Адже європейська інтеграція для України це, передусім, проект національного самовизначення. Погодимося із наступним: «...європейський вибір як проект національного самовизначення зіткнувся з низкою суперечностей та з невідповідністю взаємних очікувань суб'єктів цього процесу, що призвело до кризи всього проекту та політичних криз в Україні. На перешкоді реалізації євроінтеграційного плану постала низка чинників – від внутрішньої нестабільності орієнтації на Захід у самій країні, неготовності членів Європейського союзу до подальшого розширення, й до масованої протидії з боку Росії, яка прагне утримати Україну у своїй політичній орбіті» [2, с. 194].

Формування простору безпеки як складова зовнішньополітичного вибору має ґрунтуватись на раціональних засадах. Це передбачає чітке визначення напрямків та механізмів інтеграції з ЄС й дезінтеграції з РФ на основі інформованості та аналітичності, оцінюванні витрат і вигід, урахування преференцій основних глобальних та регіональних гравців.

У цілому, необхідно наголосити на одній із головних проблем сучасної української політики – еkleктичності. Якраз застосування теорії раціонального вибору може сприяти чіткому окресленню простору вибору, а головне – визначенню альтернатив. Наразі ж маємо констатувати, що поєднання несумісних елементів у внутрішній та зовнішній політиці заважає формуванню безпекової стратегії країни, визначенню послідовних кроків щодо інтеграції і одному напрямку та дезінтеграції в іншому. Погодимося: «Сучасна модель національної безпеки України є еkleктичною нестійкою сумішшю, поєднуючи в собі несумісне: війну й переговори, санкції й торгівлю, агресивну пропаганду й щире прагнення донести «свою правду». Ця еkleктична нестійка конструкція тримається на такому само хисткому фундаменті: дотаційній економіці часткових реформ; крихкій політиці ситуаційних коаліцій та вибіркової деолігархізації; культурі пошуку нової національної ідентичності, європеїзації, протистояння «руському миру». Подібна еkleктика є свідченням тимчасовості, яку слід сприймати в контексті спровокованого кремлівською агресією переходу України від дегенеративної олігархії до плюралістичної демократії «широкої участі» [1].

Формування раціональної зовнішньої політики у першу чергу залежить від політики внутрішньої. Тут варто наголосити на темпоральному дефіциті у процесі прийняття рішень в умовах електоральної демократії, адже українські президенти обмежені одним, максимум двома термінами перебування на посаді. І це на відміну від їх російського візаві та сформованих навколо нього еліт. Також погодимось з тим, що «...замість розмов про ірраціональність політичної поведінки індивідів та груп, слід шукати раціональні основи такого вибору» [5].

Таким чином, безпековий аспект зовнішньополітичного вибору України формується в умовах процесів інтеграції/дезінтеграції, однією із основних загроз для національної безпеки є інформаційна війна, а відповіддю має стати раціональне формулювання безпекової стратегії з урахуванням усіх переваг та недоліків, вигід та витрат на цьому шляху, окреслення альтернатив та вибір однієї з них.

Список використаної літератури:

1. Власюк О. С. Актуальні аспекти вдосконалення моделі національної безпеки України / О. С. Власюк, С. В. Кононенко // Стратегічна панорама. – 2017. – № 1. – С. 17–23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Strpa_2017_1_5
2. Рафальський І., Рафальська Т. Європейський вибір України: передумови, зміст і основні чинники / ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – 2019. – Вип. 6.
3. Україна у пошуку стратегій суспільно-політичного розвитку (1991–2018 рр.). Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. – 352 с.
4. Яковлев Д. В. Aleajactaest: вибір як елемент соціальної взаємодії / Д. В. Яковлев // «Пріоритетні напрямки розвитку суспільних наук у 21 столітті»: матеріали міжнародної наукової конференції (м. Херсон, 27–28 лютого 2015 року). – С. 155–159.
5. Яковлев Д. Підхід раціонального вибору в дослідженні міжнародних відносин / Д. Яковлев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politics.chdu.edu.ua/article/view/27684/24799>

Ключові слова: національна безпека, зовнішньополітичний вибір України, інтеграція, дезінтеграція, інформаційна війна, раціональність, раціональний вибір.

Ключевые слова: национальная безопасность, внешнеполитический выбор Украины, интеграция, дезинтеграция, информационная война, рациональность, рациональный выбор.

Key words: national security, foreign policy choice of Ukraine, integration, disintegration, information war, rationality, rational choice.